

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2019 08 08*

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA KRAUL Aidis PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 76805/11)

SPRENDIMAS

STRASBŪRAS

2016 m. lapkričio 8 d.

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje Kraulaidis prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininko Andrés Sajó,
teisėjų Vincent A. De Gaetano,
Nona Tsotsoria,
Paulo Pinto de Albuquerque,
Krzysztof Wojtyczek,
Egidijaus Kūrio,
Gabriele Kucsko-Stadlmayer,

ir *skyriaus kanclerės pavaduotojos* Andrea Tamietti,
po svarstymo uždarame posėdyje 2016 m. rugsėjo 20 d.,
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Mindaugas Kraulaidis (toliau – pareiškėjas), 2011 m. lapkričio 23 d. Teismui pateikęs peticiją (Nr. 76805/11) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. Pareiškėjui atstovavo Vilniuje praktikuojantis advokatas R. Mikulskas. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė K. Bubnytė.

3. Pareiškėjas tvirtino, kad ikiteisminis eismo įvykio, per kurį jis buvo sunkiai sužalotas, aplinkybių tyrimas buvo neveiksmingas. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 13 straipsniu.

4. Remiantis Konvencijos 3 straipsniu, 6 straipsnio 1 dalimi ir 13 straipsniu, 2014 m. rugsėjo 10 d. peticija buvo perduota Vyriausybei.

FAKTAI**I. BYLOS APLINKYBĖS**

5. Pareiškėjas gimė 1985 m. ir gyvena Vilniuje.

6. 2006 m. balandžio 28 d., apie 12.30 val. Vilniaus gyvenamajame rajone pareiškėjo motociklas susidūrė su M. N. vairuojamu lengvuju automobiliu. M. N. nebuvo sužeistas, o pareiškėjas patyrė daugybinius stuburo lūžius, sunkų nugaros smegenų pažeidimą. Po šio eismo įvykio jis nebegali vaikščioti ir tapo neįgalus.

B. Ikiteisminis tyrimas

7. Eismo įvykio dieną, 2006 m. balandžio 28 d., Vilniaus apskrities vyriausiąjame policijos komisariatare pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl galimo kelių eismo taisyklių pažeidimo, sukėlusio eismo įvykį, dėl kurio buvo nesunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata (Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 1 dalis). Ikiteisminio tyrimo kontrolę vykdė Vilniaus miesto apylinkės prokuratūra (toliau – apylinkės prokuroras).

8. Tą pačią dieną M. N. buvo apklaustas kaip liudytojas. Jis nurodė, kad iki susidūrimo važiavo maždaug 50 km/h greičiu ir nusprendė aplenkti prieš jį važiuosį automobilį. Kelias buvo dviejų eismo juostų. Įsitikinęs, kad kairėje važiuojamosios dalies pusėje nebuvo nei iš priekio, nei iš paskos atvažiuojančių automobilių, jis parodė kairiojo posūkio signalą ir automobilį aplenkė. Tada jis parodė dešiniojo posūkio signalą ir ėmė grįžti į dešinę važiuojamosios dalies pusę. Tuo pat metu jis pajuto smūgį į galinę automobilio dalį, bet nesuprato, kas nutiko. Pavažiavęs dar 30 m, automobilį sustabdė. Tada M. N., pastebėjęs, kad ant žemės guli motociklas ir motociklininkas, iškvietė policiją ir greitąją pagalbą. Prieš susidūrimą jis motociklo nematė.

9. Tą pačią dieną policijos tyrėja atliko eismo įvykio vietos apžiūrą. Apžiūros protokole nurodyta, kad eismo įvykis įvyko saulėtą dieną, tiesiame asfaltuotame ruože ir sausame kelyje. Protokole buvo aprašytas pareiškėjo motociklo ir M. N. automobilio išsidėstymas po eismo įvykio, stabdymo žymės bei ant kelio rastos stiklo ir plastmasinių detalių duženos. Visa tai buvo atvaizduota ir tyrėjos nubraižytoje eismo įvykio schemoje. Schemoje yra skiltis, kurioje vairuotojai turi pasirašyti, jei sutinka su eismo įvykio aprašymu, bet nei pareiškėjas, nei M. N. joje nepasirašė.

10. Tą pačią dieną tyrėja atliko pareiškėjo motociklo ir M. N. automobilio apžiūrą. Apžiūros protokole aprašyti motociklo priekinės, galinės ir abiejų šoninių dalių pažeidimai. Taip pat nurodyta, kad prieš eismo įvykį ir motociklas, ir automobilis buvo geros techninės būklės ir veikė tinkamai.

11. Tą pačią dieną teismo medicinos ekspertas paėmė pareiškėjo ir M. N. kraujo mėginius blaivumui nustatyti. Nė vieno iš jų kraujyje alkoholio neaptikta.

12. 2006 m. gegužės 4 d. pareiškėjas pripažintas nukentėjusiuoju ir apklaustas aiškinantis eismo įvykio aplinkybes. Jis nurodė, kad iki susidūrimo važiavo maždaug 60 km/h greičiu ir nusprendė aplenkti autobusą bei du lengvuosius automobilius. Pastebėjęs, kad kairė važiuojamosios dalies pusė tuščia, jis pradėjo lenkti autobusą ir automobilius, greitį padidindamas iki maždaug 70 km/h. Juos aplenkęs, dar važiuodamas kaire važiuojamosios dalies puse, jis sumažino greitį iki 50 km/h, o pamatęs, kad ši juosta laisva, nusprendė aplenkti dar tris automobilius ir sunkvežimį. Jis pradėjo didinti greitį, bet vienas iš trijų automobilių, buvęs nuo jo apytiksliai 15 m atstumu, staiga išvažiavo į kairę važiuojamosios dalies pusę, nerodydamas posūkio

signalu. Pareiškėjas paspaudė stabdžius, tačiau praradęs motociklo kontrolę, stabdžius atleido ir po to vėl paspaudė. Priekinis motociklo ratas atsitrenkė į galinę automobilio dalį. Pareiškėjas nuvirto nuo motociklo ant kelio. Kas po susidūrimo nutiko su motociklu, jis nematė. Pareiškėjas gulėjo ant žemės, kol atvyko greitosios pagalbos automobilis ir išvežė jį į ligoninę.

13. 2006 m. gegužės 5 d. teismo medicinos ekspertas pateikė išvadą, kad pareiškėjo sužalojimai vertinami kaip sunkus sveikatos sutrikdymas.

14. Vėliau (data nenurodyta) ikiteisminio tyrimo teisinis pagrindas pakeistas į Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 3 dalį – kelių eismo taisyklių pažeidimas, sukėlęs eismo įvykį, dėl kurio buvo sunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata.

15. 2006 m. gegužės 3–16 dienomis policijos tyrėjas apklausė pareiškėjo motiną ir penkis eismo įvykio liudytojus. Liudytojų parodymai dėl transporto priemonių buvimo vietos ir greičio prieš pat susidūrimą, atstumo tarp jų ir tikslios įvykių eigos iki susidūrimo nesutapo.

16. 2006 m. gegužės 15 d. tyrėja įvykio vietą apžiūrėjo kartu su M. N. Pastarasis nurodė, kokia buvo jo automobilio važiavimo trajektorija iki susidūrimo, taip pat parodė tikslią susidūrimo vietą.

17. 2006 m. birželio 20 d. pareiškėjas buvo informuotas, kad teismo ekspertui bus nurodyta išnagrinėti įvykio aplinkybes ir nustatyti įvykio priežastis. Pareiškėjo advokatas pateikė papildomų klausimų, kurie turėjo būti perduoti ekspertei. Minėti pareiškėjo advokato klausimai, atrodo, nebuvo įtraukti į atitinkamą Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo nutartį, priimtą 2006 m. liepos 14 d. ir ekspertui išsiųstą 2006 m. rugsėjo 1 d.

18. Ekspertizę atliko Lietuvos teismo ekspertizės centro – valstybinės įstaigos, įgaliotos pagal teismų ir ikiteisminio tyrimo institucijų skiriamas užduotis atlikti ekspertizes, ekspertas. Ekspertui buvo pateikta eismo įvykio schema (žr. šio sprendimo 9 punktą), abiejų transporto priemonių nuotraukos, ir jo paprašyta nustatyti susidūrimo vietą, įvertinti motociklo greitį prieš susidūrimą, ir pateikti išvadą, kas buvo atsakingas dėl eismo įvykio. 2007 m. sausio 31 d. ekspertizės akte (toliau – pirmasis ekspertizės aktas) buvo nurodyta, kad iš stabdymo žymių bei stiklo ir plastiko duženų galima spręsti, kad susidūrimas įvyko dešinėje važiuojamosios dalies pusėje. Eksperto vertinimu, motociklo greitis prieš pat susidūrimą buvo bent 70,3 km/h, taigi, turint omenyje, kad leidžiamas greitis tame kelyje buvo 50 km/h, pareiškėjas leidžiamą greitį viršijo. Ekspertas padarė išvadą, kad eismo įvykį sukėlė pareiškėjas, nes jis viršijo leidžiamą greitį ir per vėlai pradėjo stabdyti, kad išvengtų susidūrimo.

19. 2007 m. vasario 22 d. apylinkės prokuroras policijos tyrėjui nurodė atlikti papildomus tyrimo veiksmus, įskaitant šiuos:

- apklausti eismo įvykio vietos schemą nubraižiusią pareigūnę (žr. šio sprendimo 9 punktą), siekiant nustatyti, ar schema buvo tiksli ir kodėl jos nepasirašė nei pareiškėjas, nei M. N.;

- kartu su pareiškėju apžiūrėti eismo įvykio vietą, siekiant įvertinti jo pateiktą įvykių iki susidūrimo versiją;
- išsiaiškinti, ar eismo įvykio metu kelyje buvo leidžiamą greitį nustatančių ar lenkti draudžiančių ženklų;
- papildomai apklausti liudytojus, teigusius, jog po susidūrimo pareiškėjo motociklas pakilo į orą ir nukrito dešinėje važiuojamosios dalies pusėje, siekiant geriau išsiaiškinti jų parodymuose nurodytas aplinkybes;
- apklausti kitą pareiškėjo motinos nurodytą liudytoją.

20. 2007 m. vasario 26 d. pareiškėjo motina R. K., kurią pareiškėjas buvo įgaliojęs jam atstovauti, pateikė apylinkės prokurorui skundą dėl to, kad ikiteisminis tyrimas atliekamas lėtai ir neveiksmingai. Ji teigė, kad įvykio schema buvo netiksli, būtent todėl vairuotojai jos ir nepasirašė. R. K. taip pat skundėsi, kad tyrėjai neapklausė visų eismo įvykio liudytojų ir nepašalino prieštaravimų tarp skirtingų parodymų. Be to, R. K. skundėsi, kad pareiškėjo advokato klausimai nebuvo perduoti eismo įvykio aplinkybes tyrusiam ekspertui (žr. šio sprendimo 17 punktą). Galiausiai ji skundėsi, kad prokuroras ekspertizės aktą nusiuntė klaidingu adresu, todėl ji ir pareiškėjas jo negavo. R. K. paprašė teismo pakeisti ikiteisminiam tyrimui vadovaujantį tyrėją ir užtikrinti esminių tyrimo veiksmų atlikimą.

21. 2007 m. kovo 16 d. apylinkės prokuroras R. K. skundą patenkino. Ikiteisminis tyrimas buvo perduotas kitam Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato tyrėjui, jam nurodyta imtis R. K. prašomų tyrimo veiksmų. Ekspertizės akto klausimu prokuroras R. K. informavo, kad ekspertui pateikti klausimai buvo patvirtinti teismo nutartimi, kurios pareiškėjas neapskundė.

22. 2007 m. kovo 27 d. apylinkės prokuroras Vilniaus apskrities vyriausiąją policijos komisariatą informavo, kad naujai paskirtas tyrėjas ikiteisminį tyrimą atlieka vangiai, nesilaiko reikalavimo, kad tyrimas būtų atliktas per kuo trumpiausią laiką.

23. 2007 m. kovo ir balandžio mėn. policijos tyrėjas atliko papildomus tyrimo veiksmus pagal apylinkės prokuroro nurodymus (žr. šio sprendimo 19 punktą).

24. 2007 m. balandžio 18 d., atsakydamas į R. K. skundą, apylinkės prokuroras ją informavo, kad schemą nubraižiusi pareigūnė buvo apklausta ir patvirtino jos tikslumą, taigi nebuvo pagrindo įtarti, kad schema buvo suklastota. Prokuroras taip pat pažymėjo, kad buvo pradėtas tarnybinis tyrimas, kuriuo siekiama išsiaiškinti, kodėl vairuotojai nepasirašė eismo įvykio schemas.

25. Vėliau nurodyme Vilniaus apskrities vyriausiajam policijos komisariatui apylinkės prokuroras pažymėjo, jog tai, kad vairuotojai nepasirašė schemas, sukėlė R. K. pagrįstų abejonių dėl jos tikslumo, ir paprašė policijos ištirti schemą nubraižiusių pareigūnų veiksmus. 2007 m. gegužės 29 d. užbaigus tyrimą konstatuota, kad pirminius tyrimo veiksmus atlikusi policijos pareigūnė, kuri turėjo užtikrinti, kad schema būtų pasirašyta

vairuotojų, tinkamai neatliko savo pareigų. Tačiau tyrėjai drausminė nuobauda netaikyta, nes nuo pažeidimo buvo praėję daugiau nei vieni metai, ir ji nebedirbo vidaus reikalų sistemoje.

26. 2007 m. gegužės 21 d. R. K. apylinkės prokurorą apskundė Generalinei prokuratūrai, tvirtindama, kad prokuroras netinkamai kontroliavo ikiteisminį tyrimą, todėl jis buvo atliekamas lėtai ir neveiksmingai. Ji pateikė skundus, kurie buvo panašūs į jau pateiktus anksčiau (žr. šio sprendimo 20 punktą), taip pat pareikalavo nušalinti ikiteisminį tyrimą kontroliuojantį prokurorą. 2007 m. birželio 15 d. Generalinė prokuratūra atmetė R. K. skundą, konstatavusi, kad prokuroro veiksmais rimtų pažeidimų nebuvo padaryta. Generalinė prokuratūra taip pat konstatavo, jog, nors prokuroras kai kuriuos dokumentus nusiuntė neteisingu adresu, tie patys dokumentai buvo nusiųsti ir pareiškėjo advokatui, taigi pareiškėjas juos iš tikrųjų gavo.

27. 2007 m. gruodžio 10 d. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas nurodė atlikti papildomą teismo ekspertizę eismo įvykio aplinkyboms nustatyti. Ekspertizę atliko tas pats Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertas (žr. šio sprendimo 18 punktą). 2008 m. birželio 16 d. ekspertizės akte (toliau – antrasis ekspertizės aktas) pareiškėjo motociklo greitis iš naujo įvertintas nebuvo, o remtasi pirmojo ekspertizės akto išvadomis, kad pareiškėjas važiovo ne mažesniu nei 70,3 km/h greičiu. Nustatyta, kad leidžiamas greitis eismo įvykio vietoje buvo 60 km/h, bet ne 50 km/h, kaip buvo nurodyta pirmajame ekspertizės akte, o tai vis dėlto reiškė, kad pareiškėjas viršijo leidžiamą greitį. Įvertinus eismo įvykio schemą ir abiem transporto priemonėms padarytą žalą, antrajame ekspertizės akte patvirtinta pirmajame ekspertizės akte padaryta išvada, kad susidūrimas įvyko dešiniojoje važiuojamosios dalies pusėje, motociklui persirikiuojant į ją iš kairės važiuojamosios dalies pusės. Negauta jokių duomenų, kurie rodytų, kad M. N. būtų viršijęs leidžiamą greitį ar būtų padaręs ką nors, kas galėjo sukelti eismo įvykį. Ekspertizės akte konstatuota, kad eismo įvykį sukėlė pareiškėjas: pagrindinė įvykio priežastis buvo ne motociklo greitis, bet skirtumas tarp dviejų transporto priemonių greičių ir tai, kad pareiškėjas laiku nepradėjo stabdyti, kad išvengtų susidūrimo.

28. 2008 m. rugpjūčio 13 d. apylinkės prokuroras ikiteisminį tyrimą nutraukė M. N. veiksniuose nesant nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 3 dalyje, požymių. R. K. minėtą nutarimą apskundė aukštesniajam prokurorui, tvirtindama, kad tyrimas buvo atliktas šališkai ir neišsamiai. Pirmiausia ji pabrėžė, kad įvykio schema buvo netiksli, būtent todėl jos vairuotojai ir nepasirašė (žr. šio sprendimo 9 punktą). R. K. taip pat nurodė, kad prokuroras neatsižvelgė į kai kurių liudytojų parodymus, jog susidūrimas įvyko kairėje važiuojamosios dalies pusėje ir kad po susidūrimo pareiškėjo motociklas pakilo į orą ir nukrito dešinėje važiuojamosios dalies pusėje (žr. šio sprendimo 19 punktą). Tačiau R. K. skundas buvo atmestas. Aukštesnysis prokuroras pažymėjo, kad dviejuose

ekspertizės aktuose konstatuota, kad eismo įvykį sukėlė ne M. N., bet pats pareiškėjas, ir tai patvirtino keleto liudytojų parodymai.

29. R. K. aukštesniojo prokuroro nutarimą apskundė Vilniaus miesto 1-ajam apylinkės teismui. Ji vėl teigė, kad įvykio schema buvo netiksli, būtent todėl vairuotojai jos ir nepasirašė. R. K. taip pat pateikė jos prašymu parengtą 2008 m. spalio 17 d. eismo įvykių specialisto išvadą (toliau – specialisto išvada), kurioje konstatuota, jog nors leidžiamą greitį viršijo ir pareiškėjas, ir M. N., tai nebuvo eismo įvykio priežastis. Išvadą parengęs specialistas manė, kad eismo įvykis įvyko kairėje važiuojamosios dalies pusėje ir jį sukėlė staigus M. N. įvažiavimas į šią juostą – nepaisant pareiškėjo bandymų stabdyti ir sulėtinti greitį, objektyviai vertinant, išvengti susidūrimo buvo neįmanoma.

30. 2008 m. lapkričio 20 d. Vilniaus miesto 1-asis apylinkės teismas patenkino R. K. skundą ir ikiteisminį tyrimą atnaujino. Teismas atsižvelgė į prieštaravimus tarp eksperto ir specialisto išvadų ir nusprendė, kad būtina dar viena teismo ekspertizė, kurią atliktų kitas ekspertas, kad minėti prieštaravimai būtų pašalinti.

31. 2009 m. vasario 23 d. policijos tyrėjas nurodė atlikti naują eismo įvykio aplinkybių tyrimą. Ekspertizę atliko kitas Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertas. 2009 m. gegužės 15 d. ekspertizės akte (toliau – trečiasis ekspertizės aktas) ekspertas išnagrino eismo įvykio schemą bei abiejų transporto priemonių nuotraukas ir pateikė savo vertinimą, kad prieš pat susidūrimą pareiškėjas važiavo ne mažesniu nei 70 km/h greičiu, o kokiu greičiu važiavo M. N., nustatyti buvo neįmanoma. Akte taip pat nurodyta, kad motociklas atsitrenkė į dešinę automobilio pusę, todėl net jei, kaip teigia pareiškėjas, automobilis į kairę važiuojamosios dalies pusę įvažiavo staiga ir netikėtai, tai negalėjo lemti susidūrimo, kuris įvyko dešinėje važiuojamosios dalies pusėje. Akte padaryta išvada, kad susidūrimą sukėlė pareiškėjas, viršijęs greitį ir laiku jo nesumažinęs, kad susidūrimo išvengtų.

32. 2009 m. birželio 3 d. apylinkės prokuroras ikiteisminį tyrimą nutraukė M. N. veiksniuose nesant nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 3 dalyje, požymių. 2009 m. liepos 7 d. aukštesnysis prokuroras apylinkės prokuroro nutarimą paliko nepakeistą, pažymėjęs, kad trečiasis ekspertizės aktas patvirtino, jog eismo įvykį nulėmė pareiškėjo, o ne M. N. veiksmai.

33. R. K. aukštesniojo prokuroro nutarimą apskundė Vilniaus 2-ajam apylinkės teismui, teigdama, jog trečiasis ekspertizės aktas buvo netikslus, ypač dėl to, kad jame konstatuota, jog susidūrimas įvyko dešinėje važiuojamosios dalies pusėje, o tai prieštarauja bylos medžiagos duomenims. Be to, ji teigė, kad trečiajame ekspertizės akte nebuvo paneigta specialisto išvada. R. K. taip pat tvirtino, jog kai kurių liudytojų parodymai akivaizdžiai rodo, jog eismo įvykį sukėlė M. N. (žr. šio sprendimo 28 punktą), tačiau prokuroras į juos tinkamai neatsižvelgė.

34. 2009 m. rugpjūčio 5 d. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas skundą patenkino ir ikiteisminį tyrimą atnaujino. Teismas nusprendė, kad R. K. skunde pateikti argumentai turi būti išnagrinėti ir kad trečiasis ekspertizės aktas turi būti įvertintas kartu su kitais turimais įrodymais, kaip antai išvadomis dėl eismo įvykio vietos bei liudytojų parodymais.

35. 2009 m. lapkričio 23 d. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas įpareigojo iš naujo išnagrinėti eismo įvykio aplinkybes. Ši nutartis kartu su specialisto išvada Lietuvos teismo ekspertizės centrui buvo perduota 2010 m. kovo 4 d. Ekspertizę atliko kitas Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertas. 2010 m. birželio 11 d. pateiktame ekspertizės akte (toliau – ketvirtasis ekspertizės aktas) išnagrinėta eismo įvykio schema bei abiejų transporto priemonių nuotraukos, įvertinta, kad prieš pat susidūrimą pareiškėjas važiavo ne mažesniu nei 70,3 km/h greičiu. Išvadoje konstatuota, kad nors įvertinti, koku greičiu važiavo M. N., neįmanoma, tai, kad motociklas atsitrenkė į automobilio galą reiškia, jog automobilis važiavo lėčiau už motociklą. Ekspertas manė, jog nustatyti transporto priemonių judėjimo trajektoriją prieš susidūrimą neįmanoma. Tačiau, net patikėjęs pareiškėjo versija, kad M. N. automobilis staiga įvažiavo į kairę važiuojamosios kelio dalies pusę 15 m atstumu nuo pareiškėjo motociklo (žr. šio sprendimo 12 punktą), pareiškėjas vis tiek turėjo galimybę sumažinti greitį ir išvengti susidūrimo. Ketvirtajame ekspertizės akte padaryta išvada, kad eismo įvykis įvyko dešinėje važiuojamosios dalies pusėje, jį sukėlė pareiškėjas, viršijęs leidžiamą greitį ir laiku jo nesumažinęs, kad susidūrimo išvengtų.

36. 2010 m. sausio ir vasario mėn. policijos tyrėjas dar kartą apklausė pareiškėją, M. N. ir kai kuriuos anksčiau apklaustus liudytojus.

37. 2010 m. rugpjūčio 2 d. R. K. buvo informuota apie ketvirtojo ekspertizės akto išvadas. Ji apylinkės prokurorui pateikė skundą, kad jai nebuvo suteikta galimybė ekspertui pateikti papildomų klausimų, ypač dėl to, ar po susidūrimo su automobiliu motociklas galėjo pakilti į orą ir nukristi kitoje važiuojamosios dalies pusėje, kaip teigė kai kurie įvykio liudytojai (žr. šio sprendimo 28 punktą). Be to, R. K. skundėsi, kad ekspertas rėmėsi prastos kokybės motociklo nuotraukomis, pats motociklo neapžiūrėjęs, ir kad ekspertizės akto išvados buvo klaidingos. 2010 m. rugsėjo 8 d. apylinkės prokuroras patenkino R. K. skundą ir įpareigojo policijos tyrėją atlikti pareiškėjo motociklo apžiūrą, taip pat nusiųsti R. K. klausimus ketvirtąją ekspertizę atlikusiam ekspertui. 2010 m. spalio 18 d. ekspertas atsakė, jog, remiantis eismo įvykio vietos aprašymu, po susidūrimo motociklas į orą pakilęs nebuvo.

38. 2010 m. lapkričio 2 d. apylinkės prokuroras dar kartą nutraukė ikiteisminį tyrimą M. N. veiksmuose nesant nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 3 dalyje, požymių. 2010 m. gruodžio 22 d. aukštesnysis prokuroras apylinkės prokuroro nutarimą paliko nepakeistą, konstatavęs, kad ketvirtajame ekspertizės akte buvo įvertinta visa

per ikiteisminį tyrimą surinkta medžiaga, įskaitant specialisto išvadą, ir kad R. K. turėjo pakankamai galimybių savo klausimus pateikti ekspertui.

39. 2011 m. vasario 17 d. Vilniaus miesto 2-asis apylinkės teismas atmetė R. K. skundą ir prokuroro nutarimą paliko nepakeistą. Teismo nuomone, ekspertizės aktai ir liudytojų parodymai leido daryti išvadą, kad M. N. į kairę važiuojamosios dalies pusę įvažiavo saugiu atstumu nuo pareiškėjo motociklo, taigi kelių eismo taisyklių nepažeidė. Nors liudytojų parodymai dėl tikslaus atstumo tarp M. N. automobilio ir pareiškėjo motociklo nesutapo, teismas laikėsi nuomonės, kad visos abejonės turi būti aiškinamos M. N. naudai. Teismas taip pat konstatavo, kad specialisto išvada, jog susidūrimas įvyko kairėje važiuojamosios dalies pusėje, prieštaravo schemeje pateiktam eismo įvykio aprašymui (žr. šio sprendimo 9 punktą).

40. 2011 m. kovo 22 d. Vilniaus apygardos teismas panaikino žemesnės instancijos teismo sprendimą ir ikiteisminį tyrimą atnaujino. Teismas konstatavo, kad sprendimas nutraukti tyrimą buvo priimtas išsamiai neįvertinus visų surinktų bylos duomenų ir kad buvo remtasi tik M. N. palankiais įrodymais, neatsižvelgus į pareiškėjo teiginius, liudytojų parodymus ir specialisto išvadą. Teismas nepritarė išvadai, kad M. N. lenkimą pradėjo saugiu atstumu nuo pareiškėjo motociklo, ir pažymėjo, kad M. N. taip pat privalėjo įsitikinti, kad nė vienas iš važiuojančių paskui jį vairuotojų nepradėjo lenkti, taigi neatmestina galimybė, kad jis padarė Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio 3 dalyje numatytą nusikaltimą. Teismas pažymėjo, kad M. N. baudžiamosios atsakomybės klausimą geriausiai galėtų išspręsti byla iš esmės nagrinėjantis teismas.

41. 2011 m. gegužės 30 d. R. K. prašymu kitas Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertas pateikė išvadą, jog, sprendžiant iš abiem transporto priemonėms padarytos žalos, nėra pagrindo manyti, kad po susidūrimo su M. N. automobiliu motociklas pakilo į orą.

42. 2011 m. gegužės 31 d. apylinkės prokuroras nutraukė ikiteisminį tyrimą suėjus senaties terminui, taip pat pažymėjęs, jog per tyrimą nenustatyta jokių nusikaltimo požymių (prokuroras nesirėmė Vilniaus apygardos teismo 2011 m. kovo 22 d. sprendimu – žr. šio sprendimo 40 punktą). Kiek žinoma, šis prokuroro sprendimas nebuvo apskūstas.

B. Civilinis procesas dėl žalos atlyginimo

43. 2011 m. rugpjūčio 18 d. pareiškėjas pateikė civilinį ieškinį dėl žalos atlyginimo M. N. Jis teigė, jog eismo įvykis, dėl jo patirti sužalojimai ir jo nulemtas neįgalumas sukėlė jam daug kančių, nepatogumų ir emocinę traumą. Pareiškėjas reikalavo 600 000 LTL (apytiksliai 173 772 EUR) neturtinei žalai atlyginti ir 76 739,37 LTL (22 225 EUR) turtinei žalai, kurią sudaro gydymo ir rehabilitacijos išlaidos, atlyginti.

44. 2012 m. rugsėjo 26 d. Vilniaus apygardos teismas pareiškėjo ieškinį atmetė. Jis rėmėsi per ikiteisminį tyrimą pateiktais ekspertizės aktais,

pažymėjęs, kad juose visuose konstatuota, kad eismo įvykį sukėlė ne M. N., o pats pareiškėjas. Nors pareiškėjo motinos prašymu pateiktoje specialisto išvadoje padaryta kitokia išvada, teismas laikėsi nuomonės, kad ketvirtajame ekspertizės akte į minėtą išvadą buvo atsižvelgta, ir teismas neprivalo joje pateiktų išvadų aptarti atskirai. Jis taip pat pažymėjo, kad Vilniaus apygardos teismo 2011 m. kovo 22 d. sprendimas (žr. šio sprendimo 39 punktą) negali būti aiškinamas kaip patvirtinantis M. N. atsakomybę už eismo įvykį. Todėl teismas padarė išvadą, jog neįrodyta, kad M. N. būtų pažeidęs kokius nors teisės aktų reikalavimus, o tai ir yra laikoma būtina sąlyga civilinei atsakomybei atsirasti. Be to, teismas pažymėjo, kad pareiškėjas motociklą įsigijo tik dvi dienas prieš eismo įvykį, kad jis neturėjo ankstesnės tokios transporto priemonės vairavimo patirties ir kad prieš eismo įvykį nebuvo atlikta motociklo techninė apžiūra. Todėl teismas konstatavo, kad pats pareiškėjas galimai pažeidė kelių eismo taisykles. Civilinis ieškinys buvo atmestas ir pareiškėjas įpareigotas sumokėti 1 521 LTL (440,5 EUR) M. N. ir valstybės patirtoms bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

45. 2013 m. gruodžio 2 d. Lietuvos apeliacinis teismas žemesnės instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

II. BYLAI SVARBI VIDAUS TEISĖ

46. Bylai reikšmingu metu susijusiose Baudžiamojo kodekso 281 straipsnio nuostatose buvo nustatyta:

281 straipsnis. Kelių transporto eismo saugumo ar transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimas

„1. Tas, kas vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio buvo nesunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

3. Tas, kas vairuodamas kelių transporto priemonę pažeidė kelių eismo saugumo ar transporto priemonės eksploatavimo taisykles, jeigu dėl to įvyko eismo įvykis, dėl kurio buvo sunkiai sutrikdyta kito žmogaus sveikata,

baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų <...>“

47. Bylai reikšmingu metu susijusiose Baudžiamojo proceso kodekso nuostatose buvo nustatyta:

3 straipsnis. Aplinkybės, dėl kurių baudžiamasis procesas negalimas

„1. Baudžiamasis procesas negali būti pradėtas, o pradėtas turi būti nutrauktas:

- 1) jeigu nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių;
- 2) jeigu suėjo baudžiamosios atsakomybės senaties terminai;

<...>.

209 straipsnis. Ekspertizės skyrimo tvarka

1. Prokuroras, pripažinęs būtinumą skirti ekspertizę, raštu apie tai praneša įtariamajam, jo gynėjui ir kitiems ekspertizės rezultatais suinteresuotiems proceso dalyviams ir nurodo terminą, per kurį šie asmenys gali pateikti prašymus dėl klausimų ekspertui <...> ir pateikti papildomą medžiagą ekspertizei. Po to prokuroras su pareiškimu dėl ekspertizės kreipiasi į ikiteisminio tyrimo teisėją. Prie pareiškimo pridedami proceso dalyvių prašymai arba jame nurodoma, kad prašymų negauta.

<...>.

212 straipsnis. Ikiteisminio tyrimo nutraukimo atvejai

1. Ikiteisminis tyrimas nutraukiamas:

1) kai ikiteisminio tyrimo metu paaiškėja, kad yra šio Kodekso 3 ar 3² straipsnyje numatytų aplinkybių; <...>

<...>.

217 straipsnis. Nutraukto ikiteisminio tyrimo atnaujinimo tvarka

<...>.

2. Ikiteisminis tyrimas gali būti atnaujintas, kai paaiškėja esminės aplinkybės, turinčios reikšmės bylai išspręsti teisingai, kurios nebuvo nustatytos priimant sprendimą nutraukti ikiteisminį tyrimą <...>“

TEISĖ

I. TARIAMAS KONVENCIJOS 3 STRAIPSNIO PROCESINIO ASPEKTO PAŽEIDIMAS

48. Pareiškėjas skundėsi, kad ikiteisminis eismo įvykio, per kurį jis buvo sunkiai sužeistas, aplinkybių tyrimas buvo neveiksmingas. Jis rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir 13 straipsniu. Teismas, kuris sprendžia dėl bylos faktų teisinio kvalifikavimo, mano, jog skundas patenka į Konvencijos 3 straipsnio procesinio aspekto nagrinėjimo sritį. Šiame straipsnyje nustatyta:

„Niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas“.

A. Priimtinumai

49. Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjas nepanaudojo visų veiksmingų teisinės gynybos priemonių, kaip reikalaujama Konvencijos 35 straipsnio 1 dalyje, nes nepareiškė civilinio ieškinio valstybei dėl žalos atlyginimo. Ji rėmėsi nacionalinių teismų sprendimais, kuriais buvo priteistos

kompensacijos už neturtinę žalą, padarytą užsitęsusiais ar neveiksmingais ikiteisminiais tyrimais.

50. Pareiškėjas tvirtino, kad civilinio ieškinio valstybei dėl žalos atlyginimo pareiškimas nebuvo veiksminga teisinės gynybos priemonė ir kad šios bylos faktinės aplinkybės skyrėsi nuo tų, kurios buvo nagrinėjamos Vyriausybės nurodytose bylose.

51. Teismas pažymi, kad pareiškėjas pasinaudojo visomis baudžiamojoje ir civilinėje teisėje numatytais priemonėmis, siekdamas, kad jo skundas dėl atsakomybės už eismo įvykį, per kurį jis buvo sunkiai sužalotas, būtų patenkintas. Todėl Teismas nepritaria Vyriausybės nuomonei, kad pareiškėjas turėjo pasinaudoti atskira teisinės gynybos priemone – civiliniu ieškiniu valstybei (žr. *O’Keeffe v. Ireland* [GC], no. 35810/09, §§ 109–111, ECHR 2014 (ištraukos), ir ten nurodytas bylas). Be to, Teismas mano, kad civilinis ieškinytis valstybei dėl eismo įvykio, per kurį buvo sužeistas pareiškėjas, tyrimo neveiksmingumo nebūtų galėjęs ištaisyti jam padarytos skriaudos taip, kad tyrimo veiksmingumas būtų užtikrintas (žr., *mutatis mutandis, Mocanu and Others v. Romania* [GC], nos. 10865/09, 45886/07 ir 32431/08, § 232, ECHR 2014 (ištraukos)). Dėl šios priežasties Vyriausybės argumentas dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo turi būti atmestas.

52. Teismas pažymi, kad šis skundas nėra akivaizdžiai nepagrįstas Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punkto požiūriu, ir kad jis nėra nepriimtinas kokiu nors kitu pagrindu. Todėl jis turi būti pripažintas priimtiniu.

B. Esmė

1. Šalių argumentai

53. Pareiškėjas skundėsi, kad ikiteisminis tyrimas užsitęsė ir buvo neveiksmingas. Įvairiais laikotarpiais institucijos nesiėmė jokių veiksmų, tyrimas buvo ne kartą nutrauktas ir atnaujintas, kol galiausiai suėjo senaties terminas.

54. Vyriausybė pirmiausia teigė, kad ikiteisminis tyrimas buvo pradėtas nedelsiant – eismo įvykio dieną, ir kad institucijos atliko visus reikalingus tyrimo veiksmus: apžiūrėjo eismo įvykio vietą bei abi transporto priemones, įpareigojo atlikti keletą teismo ekspertizių, apklausė pareiškėją, automobilio vairuotoją ir ne vieną liudytoją. Vyriausybė tvirtino, kad tyrimas užsitęsė ne dėl institucijų neveikimo, o dėl prieštaringų byloje pateiktų įrodymų, ir kad jis buvo pakartotinai atnaujinamas, kad būtų išnagrinėti pareiškėjo motinos prašymai.

55. Vyriausybė taip pat nurodė, kad Konvencija nesuteikia teisės į trečiųjų asmenų baudžiamąjį persekiojimą. Pareiškėjo vėliau iškelta civilinė byla, kurioje dviejų instancijų teismai išnagrinėjo M. N. atsakomybės už pareiškėjo

patirtus sužalojimus klausimą ir pareiškėjo reikalavimus atmetė dviem motyvuotais sprendimais, kompensavo galutinį ikiteisminio tyrimo nutraukimą.

2. Teismo vertinimas

56. Teismas pirmiausia pažymi, kad per eismo įvykį pareiškėjas buvo sunkiai sužalotas ir prarado gebėjimą vaikščioti. Taigi padėtis yra pakankamai rimta, kad patektų į Konvencijos 3 straipsnio taikymo sritį.

57. Šiuo atžvilgiu Teismas primena, kad pagal Konvenciją valdžios institucijos privalo atlikti veiksmingą oficialų skundžiamo netinkamo elgesio tyrimą, net jei tokį elgesį sukėlė privatūs fiziniai asmenys (žr. *O'Keeffe*, cituota pirmiau, § 172; taip pat žr. *Muta v. Ukraine*, no. 37246/06, 2012-07-31, kur Teismas tuos pačius kriterijus pritaikė vertindamas tyrimą dėl privataus fizinio asmens veikos, kai nebuvo aišku, ar veika padaryta tyčia ar dėl neatsargumo). Konvencijos 3 straipsniu nustatyta procesinė pareiga reikalauja, kad tyrimas iš principo turi leisti nustatyti bylos faktus ir nustatyti bei nubausti atsakingus asmenis. Tai ne rezultato, bet priemonių pareiga. Valdžios institucijos turi imtis visų turimų racionalių priemonių, kad surinktų su tiriamu įvykiu susijusius įrodymus, įskaitant liudytojų parodymus ir ekspertizių atlikimą; šiame kontekste numanomas greitumo ir pagrįsto operatyvumo reikalavimas (žr. *N.D. v. Slovenia*, no. 16605/09, § 57, 2015-01-15, ir ten nurodytas bylas).

58. Be to, Teismas primena, jog svarbus veiksnys yra ir valdžios institucijų reagavimo į skundus greitumas. Ankstesniuose sprendimuose Teismas atsižvelgė, pavyzdžiui, į tai, per kiek laiko buvo pradėtas tyrimas, kiek užtruko liudytojų nustatymas ir jų parodymų surinkimas, kiek tęsėsi baudžiamojo proceso vilkinimas, kol suėjo senaties terminas (ibid.).

59. Grįždamas prie šios bylos aplinkybių, Teismas visų pirma pažymi, jog neatrodo, kad nacionalinių institucijų nagrinėta byla buvo itin sudėtinga: nagrinėtas eismo įvykis, kuriame susidūrė dvi transporto priemonės, jos abi nustatytos, o liudytojų skaičius nėra didelis. Vis dėlto bendra ikiteisminio tyrimo trukmė siekė penkerius metus ir vieną mėnesį – nuo eismo įvykio dienos (2006 m. balandžio 28 d.) iki prokuroro nutarimo nutraukti tyrimą suėjus senaties terminui (2011 m. gegužės 31 d.). Jau pirmaisiais tyrimo metais apylinkės prokuroras atkreipė tyrėjų dėmesį į tai, kad tyrimas vyko lėtai (žr. šio sprendimo 22 punktą), bet neatrodo, kad buvo imtasi kokių nors veiksmingų priemonių jam paspartinti. Šiuo atžvilgiu Teismas taip pat pažymi, kad dėl kai kurių neveikimo laikotarpių institucijos paaiškinimų nepateikė, pavyzdžiui, laikotarpiais nuo 2007 m. gegužės mėn. iki tų pačių metų rugsėjo mėn. (keturis mėnesius) ir nuo 2008 m. gruodžio mėn. iki 2009 m. vasario mėn. (du mėnesius), atrodo, nesiimta jokių tyrimo veiksmų. Nors tokie laikotarpiai patys savaime susirūpinimo nekelia, Teismas laikosi nuomonės, jog yra svarbių priežasčių, leidžiančių manyti, kad tyrimą

vertinant kaip visumą, jis buvo neveiksmingas (žr. šio sprendimo 60–62 punktus).

60. Teismas pažymi, kad teismo ekspertizė eismo įvykio aplinkybėms nustatyti turėjo būti pakartota keletą kartų, nes neatsakyta į pareiškėjo argumentus, taip pat dėl poreikio pašalinti skirtingų ekspertų išvadų prieštaravimus. Keletą kartų pareiškėjo klausimai be jokios aiškios priežasties nebuvo perduoti teismo ekspertams (žr. šio sprendimo 17 ir 37 punktus). Teismas pažymi, kad pareiškėjui atstovaujanti jo motina daugelyje skundų teigė, kad po susidūrimo motociklas pakilo į orą ir nukrito dešinėje važiuojamosios dalies pusėje, kaip keletas liudytojų teigė tyrimo pradžioje (žr. šio sprendimo 28, 33 ir 37 punktus), tačiau šis teiginys teismo paskirtų ekspertų galiausiai buvo paneigtas tik 2011 m. gegužės. mėn., atlikus keturias ekspertizes ir dukart uždavus papildomus klausimus ekspertams (žr. šio sprendimo 41 punktą). Be to, nors Teismas ir nesiima vaidmens vertinti pareiškėjo motinos užsakytos specialisto išvados įrodomosios vertės, jis atkreipia dėmesį, kad šiai išvadai paneigti prireikė 19 mėnesių ir dviejų teismo paskirtų ekspertų išvadų (žr. šio sprendimo 34–35 punktus). Nacionalinės institucijos nenurodė jokių priežasčių, kodėl minėtų veiksmų nebuvo galima atlikti ankstesniame tyrimo etape.

61. Teismas taip pat pažymi, kad tyrimą prokuroras triskart nutraukė, o teismai vėliau atnaujino, remdamiesi tuo, kad nebuvo išnagrinėtos visos esminės bylos aplinkybės (žr. šio sprendimo 28–30, 32–34 ir 38–40 punktus). Teismas primena, kad tokių sprendimų pasikartojimas gali atskleisti rimtus proceso trūkumus (žr. *Drozd v. Ukraine*, no. 12174/03, § 66, 2009-07-30, ir *Kapustyak v. Ukraine*, no. 26230/11, § 78, 2016-03-03), ir šioje byloje nėra rimtų priežasčių laikyti priešingai.

62. Galiausiai teismas pažymi, kad prokurorų sprendimai nutraukti tyrimą buvo pagrįsti keturiuose ekspertizės aktuose padaryta išvada, kad eismo įvykį sukėlė pats pareiškėjas. Nacionaliniame procese pareiškėjo motina skundėsi, kad minėtuose aktuose tokia išvada padaryta, nes eismo įvykio schema buvo netiksli ir todėl nei vienas iš vairuotojų jos taip ir nepasirašė (žr. šio sprendimo 20, 26, 28 ir 29 punktus). Nors suprantama, kad iškart po eismo įvykio dėl sunkios pareiškėjo sveikatos būklės institucijoms galėjo nepavykti gauti jo parašo, neatrodo, kad būtų buvę rimtų kliūčių gauti kito vairuotojo parašą. Šiame kontekste Teismas atkreipia dėmesį į tai, kad nacionalinės institucijos pripažino, jog nesurinkusi vairuotojų parašų tyrėja tinkamai neatliko savo tarnybinių pareigų (žr. šio sprendimo 25 punktą). Tačiau minėtas trūkumas nebuvo ištaisytas vėliau atliekant procesinius veiksmus, ir kiekviena nauja ekspertizė rėmėsi ta pačia schema (žr. šio sprendimo 18, 27, 31 ir 35 punktus). Šiuo atžvilgiu Teismas pritaria apylinkės prokuroro nuomonei, kad pareiškėjas turėjo rimtų priežasčių abejoti schemas tikslumu (žr. šio sprendimo 25 punktą). Schema remtasi atliekant visas vėlesnės teismo ekspertizes, kurios turėjo esminę reikšmę tam, kad ikiteisminis tyrimas buvo

ne kartą nutrauktas, o pareiškėjo civilinis ieškinys atmestas (žr. šio sprendimo 44 ir 45 punktus).

63. Tokiomis aplinkybėmis Teismas pažymi, kad, nors nė vienas iš nurodytų tyrimo trūkumų atskirai neatrodo itin didelis, procesas turi būti vertinamas kaip visuma – vienas po kito padaryti ir neištaisyti įvairūs pažeidimai nulėmė senaties termino suėjimą (žr. šio sprendimo 42 punktą). Nors Vilniaus apygardos teismas pripažino, kad M. N. baudžiamosios atsakomybės klausimą geriausiai galėtų išspręsti byla iš esmės nagrinėjantis teismas (žr. šio sprendimo 40 punktą), šia galimybe pareiškėjas nebegalėjo pasinaudoti suėjus senaties terminui.

64. Tai, kas išdėstyta pirmiau, leidžia Teismui daryti išvadą, kad nacionalinės institucijos neparodė pakankamo stropumo tiriant eismo įvykio aplinkybes, ypač atsižvelgiant į tai, kokios sunkios ir neištaisomos buvo šio įvykio pasekmės pareiškėjui. Todėl konstatuotinas Konvencijos 3 straipsnio procesinio aspekto pažeidimas.

II. KONVENCIJOS 41 STRAIPSNIO TAIKYMAS

65. Konvencijos 41 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukštosios Susitariančiosios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, tai prireikus Teismas gali priteisti nukentėjusiajai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

66. Pareiškėjas reikalavo atlyginti 174 000 EUR dydžio neturtinę žalą.

67. Vyriausybė manė, kad ši suma pernelyg didelė ir nepagrįsta.

68. Teismas mano, kad dėl šioje byloje nustatyto Konvencijos 3 straipsnio procesinio aspekto pažeidimo pareiškėjas turėjo patirti kančią ir nusivylimą. Vertindamas teisingumo pagrindais, Teismas pareiškėjui priteisia 3 000 EUR neturtinei žalai atlyginti.

B. Išlaidos ir sąnaudos

69. Pareiškėjas taip pat reikalavo priteisti 666 EUR už išlaidas ir sąnaudas, patirtas nacionaliniuose teismuose, ir 87 EUR už išlaidas bei sąnaudas, patirtas Teisme.

70. Vyriausybė tvirtino, kad pareiškėjui neturi būti atlygintos nacionaliniame procese patirtos išlaidos ir sąnaudos.

71. Atsižvelgiant į Teismo praktiką, išlaidos ir sąnaudos pareiškėjui priteisiamos tik tuo atveju, jei nustatoma, kad jos iš tikrųjų buvo patirtos, būtinos ir pagrįsto dydžio. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgdamas į turimus dokumentus ir pirmiau nurodytus kriterijus, Teismas mano, kad pagrįsta priteisti 753 EUR visoms nurodytoms išlaidoms padengti.

C. Palūkanos

72. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI:

1. *Skelbia* peticiją priimtina.
2. *Nusprendžia*, kad buvo Konvencijos 3 straipsnio procesinio aspekto pažeidimas.
3. *Nusprendžia*:
 - a) atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi pareiškėjui sumokėti toliau nurodytas sumas:
 - i) 3 000 EUR (tris tūkstančius eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;
 - ii) 753 EUR (septynis šimtus penkiasdešimt tris eurus) ir bet kokius pareiškėjui taikytinus mokesčius išlaidoms ir sąnaudoms atlyginti;
 - b) nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.
4. *Atmeta* likusią pareiškėjo reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2016 m. lapkričio 8 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Andrea Tamietti
Kanclerio pavaduotoja

András Sajó
Pirmininkas

Remiantis Konvencijos 45 straipsnio 2 dalimi ir Teismo reglamento 74 taisyklės 2 dalimi, prie šio sprendimo pridedamos šios atskirosios nuomonės:

- a) teisėjų A. Sajó, N. Tsotsoria, K. Wojtyczeko ir G. Kucsko-Stadlmayerio pritariamoji nuomonė;
- b) teisėjo E. Kūrio pritariamoji nuomonė.

A. S.
A. N. T.

TEISĖJŲ A. SAJÓ, N. TSOTSORIA, K. WOJTYCZEKO IR G. KUCSKO-STADLMAYER PRITARIAMOJI NUOMONĖ

1. Kaip drausmingi teisėjai, mes balsavome už tai, kad būtų konstatuotas 3 straipsnio procesinio aspekto pažeidimas. Sprendimo 57 punkte teisingai suformuluoti dabar galiojantys kriterijai:

„pagal Konvencijos 3 straipsnį valdžios institucijos privalo atlikti veiksmingą oficialų skundžiamo netinkamo elgesio tyrimą, net jei tokį elgesį sukėlė privatūs fiziniai asmenys (žr. *O’Keeffe*, cituota pirmiau, § 172; taip pat žr. *Muta v. Ukraine*, no. 37246/06, 2012-07-31, kur Teismas tuos pačius kriterijus pritaikė vertindamas tyrimą dėl privataus fizinio asmens veiksmų, kai nebuvo aišku, ar veika padaryta tyčia ar dėl neatsargumo).“

2. Be abejo, šioje byloje atliktas tyrimas buvo įvertintas remiantis Teismo išplėtotais standartais bylose dėl policijos pareigūnų smurto, kuriose tyrimo pažeidimai buvo susiję su valstybės atstovų netinkamu elgesiu, susijusiu su bendrininkavimu ir jų nebaudžiamumu. Šioje byloje Teismas remiasi savo išplėtotais standartais vertinant tyrimų trūkumus bylose dėl tariamo policijos pareigūnų smurto (žr. *Drozd v. Ukraine*, no. 12174/03, § 66, 2009-07-30, ir *Kapustyak v. Ukraine*, no. 26230/11, §§ 61 ir 78, 2016-03-03). Štai, kas mums kelia nerimą: sprendime visiškai pagrįsti kriterijai, taikytini tiriant policijos pareigūnų smurtą, gana mechaniskai pritaikyti privačių asmenų konfliktams, kuriuose fiziniai sužalojimai padaryti tariamai dėl neatsargumo.¹

3. Šioje byloje valdžios atstovai nebuvo kaltinami netinkamu elgesiu. Pareiškėjas buvo sužalotas jo motociklui susidūrus su automobiliu ir pats pareiškėjas buvo atsakingas dėl eismo įvykio. Remiantis ekspertų išvadomis, pareiškėjas viršijo greitį (žr. 18, 27, 29, 31 ir 35 punktus). Sprendimas remiasi civilinę bylą išnagrinėjusio nacionalinio teismo sprendimo (pažymėtina – galutinio) išvada, kad eismo įvykį sukėlė pats pareiškėjas ir kad jo civilinis ieškinys atmetinas (žr. 44 punktą). Be to, tai, kad yra priimtas galutinis nacionalinio teismo sprendimas, kuris nebuvo pripažintas ydingu, rodo, kad nacionalinėje teisėje nustatyta veiksminga teisinė sistema. Šia išvada abejoti nėra pagrindo.

4. Pareiškėjo kaltė pripažinta galutiniu sprendimu civilinėje byloje, susijusioje su deliktine atsakomybe, kurioje jis buvo ieškovu. Jis kreipėsi į

¹ Dar daugiau susirūpinimo kelia atvejai, kai 2 straipsnio procesinis aspektas pritaikomas eismo įvykiams (net ir *dolus eventualis* atveju) (žr. *Tuchin and Tuchina v. Ukraine* (no. 40458/08, 2016-05-26), net tuomet, kai asmuo eismo įvykį išgyveno, pavyzdžiui, kaip byloje *Kotelnikov prieš Rusiją* (no. 45104/05, 2016-07-12), kur neatsižvelgta net į sprendime *Makaratzis* nurodytus kriterijus ir kūno sužalojimas prilygintas mirčiai (no. 50385/99, ECHR 2004-XI). Ypatingos bylos *Kotelnikov* aplinkybės, ypač kaltinimas pasikėsiniu nužudyti, taip pat didelį įtarimą sukėlęs policijos susidomėjimas byla, galbūt reiškia, kad šis sprendimas tėra pagrįsta išimtis, bet mes juo remiamės todėl, kad jis atspindi pirmiau nurodytas tendencijas.

teismą net po to, kai ikiteisminis tyrimas dėl kito vairuotojo veiksmų buvo nutrauktas suėjus senačiai.

5. Ir vis dėlto teisinė logika (remiantis bylomis, kurių mes nenagrinėjome, bet kurios, mūsų manymu, čia taikytinos) verčia mus konstatuoti pažeidimą, nors šioje byloje nenagrinėjamas toks žūtimi pasibaigęs eismo įvykis, dėl kurio reikėtų ištirti tyrimo netinkamumą, remiantis 2 straipsnyje nustatyta valstybės imperatyvaus pobūdžio pareiga apsaugoti gyvybę.²

6. Iš tiesų, byloje *Muta* (kuri nėra cituojama sprendime *O’Keeffe v. Ireland* [GC], no. 35810/09, ECHR 2014 (ištraukos)), susijusioje su vieno privataus asmens kitam sukeltu kūno sužalojimu, kai vaikas kerštaudamas metė akmenį ir pataikė pareiškėjui į akį, sukeldamas dalinį regos praradimą, Teismas nesunkiai pritaikė su policijos pareigūnų smurtu susijusią Teismo praktiką dėl 3 straipsnio procesinio aspekto. Sprendime *Muta* Teismas tvirtino, kad Teismo „praktikoje nuosekliai ir aiškiai nurodyta, kad pagal Konvencijos 3 straipsnį institucijos privalo atlikti veiksmingą netinkamo elgesio tyrimą, net jei tokį elgesį sukėlė privatūs fiziniai asmenys (žr. *Ay v. Turkey*, no. 30951/96, § 60, 2005-03-22, ir *M. C. v. Bulgaria*, no. 39272/98, § 151, ECHR 2003-XII, ir naujausią sprendimą *Biser Kostov v. Bulgaria*, no. 32662/06, 2012-01-10).“ Be to, Teismas teigė: „[v]isų pirma 3 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės nustatytų veiksmingas baudžiamosios teisės normas, atgrasančias nuo nusikaltimų prieš asmens neliečiamybę, ir jų laikymąsi užtikrintų teisėsaugos sistema, skirta užkirsti kelią tokiems pažeidimams, su jais kovoti ir už juos bausti“ (žr. *Muta*, cituota pirmiau, §§ 59–60). Pirmosios dvi pacituotos bylos buvo susijusios su policijos pareigūnų smurtu; tik *Biser Kostov* buvo susijusi su privačių asmenų konfliktu, per kurį parduotuvės darbuotojai sumušė vagį. Pritaikęs 3 straipsnį tyčiniam sumušimui žeminančiomis aplinkybėmis, sprendime *Muta* Teismas jo taikymo sritį praplėtė, jį taikydamas ir sužalojimui dėl neatsargumo per konfliktą tarp vaikų, o dėl to šioje byloje Teismas buvo priverstas taikyti 3 straipsnį dėl neatsargumo sukeltiems eismo įvykiams, taip tūkstančius tyrimų, pradėtų atsakingos šalies iniciatyva, iš esmės paversdamas potencialiais 3 straipsnio pažeidimais.³ Tai yra stebinantis 3 straipsnio taikymo ribų praplėtimas, atsižvelgiant į nedviprasmišką formuluotę, pateiktą svarbų proveržį lėmusioje byloje *Assenov ir kiti prieš Bulgariją* dėl 3 straipsnio: „[k]ai fizinis asmuo pateikia įtikinamą kaltinimą, kad jis **sunkiai nukentėjo nuo netinkamo policijos pareigūnų elgesio**, turi būti atliktas

² Ši byla susijusi su 3 straipsniu: laimei, pareiškėjas eismo įvykį išgyveno. Čia mums nėra poreikio diskutuoti apie tai, ar 2 straipsnio procesinis aspektas plečiamai taikytinas eismo įvykiams. Mūsų neprašoma ir aptarti minėtos Teismo praktikos ir bylų dėl aplaidumo medicinos srityje skirtumų. Pakanka pasakyti, jog kyla pagunda 2 straipsniu pagrįstą logiką pritaikyti 3 straipsnio taikymo srityje arba sunkesnio kūno sužalojimo atvejus vertinti taip tarsi pareiškėjas būtų žuvęs, juk išgyvenimą lemia tik atsitiktinumas.

³ Artėja metas, kai tokių sužalojimų atveju bus taikomi 2 straipsnyje nustatyti procesiniai įsipareigojimai.

veiksmingas oficialus tyrimas.“ (žr. *Assenov and Others v. Bulgaria*, 1998-10-28, § 102, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII). Atkreiptinas dėmesys į prievieksmį „sunkiai“!

7. Teikdami šią nuomonę, norime paraginti Didžiąją kolegiją sustabdyti šį poslinkį į 3 straipsnyje įtvirtintų teisių trivializavimą.

8. Tam, kad būtų išvengta 3 straipsnio trivializavimo ir jo procesinio aspekto taikymo tokiu būdu, kuris apsunkina tyrimą atliekančias institucijas nepagrįstais reikalavimais ir atitraukia išteklius nuo rimtų žmogaus teisių pažeidimų tyrimo, turime paklausti savęs: ką bendro eismo įvykis gali turėti su nežmonišku ar žeminančiu elgesiu?

9. Konvencijos 3 straipsnio procesinių reikalavimų taikymas netinkamam elgesiui tarp privačių asmenų pirmą kartą išvelgtas byloje *M. C. prieš Bulgariją* (cituota pirmiau). Byla buvo susijusi su išprievartavimu – aiškiu nežmonišku ir žeminančiu elgesiu atveju, užpuolimu, sukeliant kūno sužalojimą ir pažeminimą taikant fizinę prievartą. Tačiau tinkamai neįvertinus tarp privačių asmenų kilusio konflikto pobūdžio ir padarytos žalos, visi privačių asmenų konfliktai, pasibaigę kūno sužalojimu, taip pat ir sužalojimu dėl neatsargumo, vien dėl to bus laikomi nežmonišku ar žeminančiu elgesiu... Bet kodėl? Ką žeminančio ar nežmoniško galime išvelgti, jei susiduriama su kita transporto priemone ir patiriamas sužalojimas? Ar tai pažeminimas? Ar tai asmens vientisumo pažeidimas? Mes užjaučiame pareiškėją dėl akivaizdžių kančių, bet vien tai nesuteikia pagrindo taikyti 3 straipsnį.

10. Ar toks sužalojimas siekia minimalų žiaurumo lygį, kad patektų į 3 straipsnio taikymo sritį? Didžioji kolegija neseniai apibendrino remiantis 3 straipsniu netinkamam elgesiui taikytiną minimalų žiaurumo lygį:

„[m]inimalų žiaurumo lygį netinkamas elgesys dažniausiai pasiekia, kai yra padaromi kūno sužalojimai arba sukeliama didelė fizinė ar dvasinė kančia. Tačiau, net kai tokių sužalojimų ar kančių nesukeliama, jei elgesiu asmuo žeminamas ar niekinamas, parodydamas nepagarbą žmogaus orumui ar jį sumenkinant, arba tai jam sukelia baimės, sielvarto ar nepilnavertiškumo jausmus, galinčius palaužti asmens moralinį ir fizinį atsparumą, toks elgesys gali būti pripažintas žeminančiu ir taip pat patenka į 3 straipsniu nustatyto draudimo taikymo sritį.“ (*Bouyid v. Belgium* [GC], no. 23380/09, § 87, ECHR 2015).

11. Tiesa, kad eismo įvykiai gali sukelti kūno sužalojimus ir dvasines kančias. Ši ištrauka galėtų būti neteisingai suprasta, kaip reiškianti, kad tam tikro sunkumo sužalojimas *per se* suteikia pakankamą pagrindą taikyti 3 straipsnio nuostatas.

12. Atidžiau įsigilinus į Teismo praktiką, paaiškėja, kad kūno sužalojimo elementui būtina papildoma sąlyga – netinkamas elgesys. O koks gali būti netinkamas *elgesys* eismo įvykio dėl neatsargumo atveju? Mūsų nuomone, netinkamas elgesys turi moralinę dimensiją, taip pat tam tikro lygmens pažeminimo ar paniekimo elementą (žr. *Tyrer v. the United Kingdom*, 1978-04/25, § 30, Series A, no. 26); priešingu atveju netinkamas elgesys būtų

visiškai prilygintas fizinio sužalojimo sukėlimui. Kūno sužalojimas dėl neatsargumo eismo įvykio metu neturi pakankamo kaltės elemento, ir tai skiria jį nuo veiksmų, kuriais gali būti pažeistos žmogaus teisės. Sprendime *Bouyid* pateiktos apibrėžties pirmajame sakinyje nurodytas objektyvus požymis turėtų būti susietas su antruoju sakiniu.⁴ Būtent šiame sakinyje nurodyti nežmoniškumo elementai, be kurių kūno sužalojimo aspektas beveik netenka prasmės. Ši samprata atitinka pradinę netinkamo elgesio formuluootę, pateiktą sprendime *Selmouni prieš Prancūziją* [GC] (no. 25803/94, ECHR 1999-V), kur ypatinga reikšmė suteikiama asmens orumui daromam psichologiniam poveikiui.

„Skundžiamais veiksmais pareiškėjui buvo sukelti baimės, sielvarto ir nepilnavertiškumo jausmai, galintys jį pažeminti ir paniekinti, taip pat galimai palaužti jo moralinį ir fizinį pasipriešinimą. Todėl teismas konstatuoja esant elementus, kurie yra pakankamai rimti, kad juos būtų galima prilyginti nežmoniškam ir žeminančiam elgesiui <...> [F]izinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina [asmens] orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise.“ (*Selmouni v. France* [GC], no. 25803/94, § 99, ECHR 1999-V).

13. Jei sprendimas *Bouyid* skaitomas atsižvelgiant į sprendimą *Selmouni*, nėra jokios galimybės daryti prielaidą, jog paties kūno sužalojimo fakto pakanka, kad jį galima būtų laikyti netinkamu elgesiu 3 straipsnio požiūriu. Dėl neatsargumo įvykusiuose eismo įvykiuose, kurie sukėlė fizinės jėgos panaudojimą, nėra nieko, kas žemintų žmogaus orumą. Be to, atsižvelgiant į sprendime *Bouyid* pavartotą prieveiksmį „paprastai“, nereikėtų daryti išvados, kad visi kūno sužalojimai yra pakankamai sunkūs, kad prilygtų netinkamam elgesiui. Kūno sužalojimas dėl neatsargumo per eismo įvykį (taip pat galbūt ir atvejai, kai tyrimas susijęs su netyčiniu nužudymu dėl neatsargumo eismo įvykio metu) paprastai nėra laikomas netinkamu elgesiu, nes net jei vairuotojas buvo itin neatsargus, vairuoto „elgesys“ su nukentėjusiuoju neturi reikšmės ar prasmės. Nacionalinėms institucijoms pagrįstai konstatavus, kad eismo įvykis įvyko dėl neatsargumo, 3 straipsnio procesinis aspektas nebetaikytinas.

14. Tiesa, kad remdamasis Konvencijos 1 straipsniu, Teismas yra išaiškinęs, jog valstybės turi pozityvią pareigą apsaugoti 3 straipsnyje įtvirtintą teisę, kuri suprantama kaip „įpareigojanti valstybes imtis tokių priemonių, kurios užtikrintų, kad jų jurisdikcijoje esantys asmenys nepatirtų kankinimų ar nežmoniško ar žeminančio elgesio, įskaitant netinkamą privačių fizinių asmenų elgesį“. (žr. *A. v. the United Kingdom*, 1998-09-23, § 22, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VI). Tačiau neatsargumo atvejais ši pareiga įvykdoma sukuriant veiksmingą teisės sistemą. Šiuo atžvilgiu atrodo, kad Teismas visomis išgalėmis stengiasi šią pareigą

⁴ Sprendimo *Bouyid* 84 punkto antrasis sakinytis prasideda formuluote „tačiau“, ir tai, atrodo, sukuria tam tikrą priešpriešą. Mūsų nuomone, antrasis sakinytis negali būti suprantamas kaip nustatantis išimtį pirmojo sakinio atžvilgiu ar jį papildantis.

išaiškinti kaip reikalaujančią veiksmingo ikiteisminio tyrimo, net tais atvejais, kai galimos civilinės teisinės gynybos priemonės.⁵ Kodėl Teismas ragina kelti baudžiamąsias bylas nors, kaip nurodyta sprendime *Perez*, „Konvencija [pareiškėjui] nesuteikia teisės į „asmeninį kerštą“ (žr. *Perez v. France* [GC], no. 47287/99, § 70, ECHR 2004-I)? Tai išlieka paslaptimi: Teismas yra suvaržytas kitais požiūriais teisingo procesinio principo, kad pareiškėjas turi teisę pasirinkti iš galimų teisių gynybos būdų. Taikant šį principą nagrinėjamos bylos kontekste neatsižvelgiama į sprendime *O’Keeffe* pateiktą rimtą perspėjimą: „pozityvioji pareiga apsaugoti aiškintina taip, kad pernelyg neapsunkintų institucijų, ypač turint omenyje žmonių elgesio nenusipėjimą bei **būtinus operatyvinius sprendimus nustatant prioritetus ir paskirstant išteklius.**“ (žr. *O’Keeffe*, cituota pirmiau, § 144; taip pat žr. *Mastromatteo v. Italy* [GC], no. 37703/97, § 68, 2002-10-24, ir *Osman v. the United Kingdom*, 1998-10-28, § 116, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-VIII).

15. Mes tikime, jog panašiais atvejais Konvencija ir Teismo praktika dėl 6 straipsnio 1 dalies suteikia pakankamą apsaugą nuo tyrėjų vangumo. Tokio požiūrio šis skyrius laikėsi neseniai priimtame sprendime *Dragomir prieš Ruminiją* (no. 43045/08, 2016-06-14). Sprendimuose *Antonov prieš Ukrainą* (no. 28096/04, § 45, 2012-11-03), *Cioban prieš Rumuniją* (no. 18295/08, § 25, 2014-03-11) ir *Basyuk prieš Ukrainą* (no. 51151/10, § 57, 2015-11-05) Teismas padarė išvadą, kad „tais atvejais, kai eismo įvykis atsitinka tik dėl neatsargumo, nesant sunkinančių aplinkybių, Teismui gali pakakti to, kad teisės sistemoje numatyta galimybė nukentėjusiesiems savo teises apginti civilinėje byloje, kurioje būtų galima nustatyti susijusių asmenų atsakomybę ir prisiteisti tinkamą civilinėje teisėje numatytą kompensaciją, kaip antai žalos atlyginimą.“ (žr. *Cioban*, cituota pirmiau, § 25).⁶

16. Šiuo klausimu ištis turėtume vadovautis savo išmintimi.

⁵ Kitokia padėtis susiklosto tada, kai civilinėje teisėje numatyta teisinės gynybos priemonė priklauso nuo faktų, surinktų per ikiteisminį tyrimą. Tokiais atvejais galimybė pateikti civilinį ieškinį pati savaime tikriausiai nebus pakankama.

⁶ Bylose *Antonov*, *Cioban* ir *Basyuk* buvo nagrinėjami eismo įvykiai, kuriuose žuvo žmonės, todėl buvo remiamasi 2 straipsniu. Taip pat žr. sprendimą *Igor Shevchenko prieš Ukrainą* (no. 22737/04, § 51, 2012-01-12) (jame dėl tariamų 2 straipsnio pažeidimų nurodyta, kad eismo įvykių atvejais civilinėje teisėje numatytos teisinės gynybos priemonės yra pakankamos, jei jos veiksmingos, remiantis bylomis dėl aplaidumo medicinos srityje (*Calvelli and Ciglio v. Italy* [GC], no. 32967/96, § 51, ECHR 2002-I; *Vo v. France* [GC], no. 53924/00, § 90, ECHR 2004-VIII; ir *Šilih*, cituota pirmiau, § 194).

TEISĖJO E. KŪRIO PRITARIAMOJI NUOMONĖ

1. Man susirūpinimą kelia panašūs dalykai, kaip ir tie, kuriuos savo atskirojoje nuomonėje išdėstė garbingieji kolegos teisėjai E. Sajó, N. Tsotsoria, K. Wojtyczekas ir G. Kucsko-Stadlmayer, atkreipdami dėmesį į tendenciją Teismo praktikoje plėsti Konvencijos 3 straipsnio taikymo sritį, į ją įtraukiant ir privačių asmenų konfliktų ir (arba) ginčų, ypač kylančių dėl neatsargumo padarytų veikų, tyrimą. Vis dėlto, kažin ar bet kuris kitas Konvencijos ar jos protokolų straipsnis būtų „labiau taikytinas“ šioje byloje, nei 3 straipsnis. Remiantis Teismo praktika, šioje konkrečioje byloje taikytinas būtų 3, ir joks kitas, straipsnis.

Konkrečiai kalbant, šios bylos nagrinėjimas remiantis 2 straipsniu būtų pritemptas, nes faktinės šios bylos aplinkybės, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas buvo sunkiai sužalotas, tačiau pavojus jo gyvybei nekilo, skiriasi nuo bylos *Kotelnikov prieš Rusiją* (no. 45104/05, 2016-07-12) aplinkybių, kurios buvo susijusios su tariamu pasikėsiniu nužudyti. Kita vertus, 6 straipsnio 1 dalis ir 13 straipsnis, nors pareiškėjas jais ir rėmėsi, šioje byloje taip pat netaikytini, nes pareiškėjui nebuvo užkirstas kelias kreiptis į teismą; taigi ši byla skiriasi nuo *Cloban prieš Rusiją* ((dec.), no. 18592/08, 2014-03-11). Šioje byloje kalbama ne apie galimybės kreiptis į teismą nebuvimą ar teismo proceso trūkumus, bet apie tyrimo trūkumus. Tokių trūkumų nebuvo konstatuota byloje *Dragomir prieš Rumuniją* (no. 43045/08, 2016-06-14), todėl ir ja nebūtų buvę pagrindo remtis šioje byloje.

Kas belieka? Jei seksime pirmiau minėta, tegul ir nerimą keliančia, tendencija, belieka 3 straipsnio procesinis aspektas.

2. Ar tai gera tendencija? Mano kolegos tuo abejoja, ir jų abejonės pagrįstos. Yra rimtų priežasčių teigti, kad būtų gerai, jei 3 straipsnio taikymo sritis būtų šiek tiek susiaurinta. Tačiau toks susiaurinimas gali turėti ir šalutinį poveikį, nes reikėtų, kad 6 straipsnio 1 dalies (arba galbūt kitų straipsnių) taikymo sritis būtų išplėsta, gana dirbtinai įtraukiant į ją atvejus, kurie dabar nagrinėjami remiantis 3 straipsnio procesiniu aspektu. Ar toks taikymo srities išplėtimas būtų pagrįstas? Gerai pasvėrus, nemanau, kad būtų galima į šį klausimą lengvai atsakyti teigiamai. Pavyzdžiui, jei šioje byloje būtų taikyta 6 straipsnio 1 dalis, o ne 3 straipsnis, tai galbūt būtų buvę pateisinama 3 straipsnio požiūriu, nes jo taikymo sritis beveik sugrįžtų į ankstesnes ribas, bet nebūtinai 6 straipsnio 1 dalies požiūriu.

Sudėtinga „vadovautis savo išmintimi“, kai nėra viena iš galimų alternatyvų, bent iš pirmo žvilgsnio, neatrodo tikrai išmintinga.

3. Norėčiau pareikšti savo nuomonę, kodėl taip yra. Negrįžtant į tolimą praeitį ir nebandant nustatyti, kada visa tai prasidėjo (nors tai būtų itin įdomi akademinė užduotis), manau, kad pagrindinė problema dėl pernelyg plataus įvairių Konvencijos (ir jos protokolų) straipsnių aiškinimo atsirado dėl požiūrio į šį tarptautinį dokumentą kaip į konstituciją, kuri bent jau pagal H. Kelseno sampratą (kuriai iš esmės pritariu) neturi spragų, nors jos tekstas

gali turėti ir turi. Kitaip nei konstitucija, Konvencija „neaprepia“ kiekvienos gyvenimo srities. Ji turi spragų. Net jei Teismas mato neteisybę, jis turi įsitikinti, ar faktiškai ši neteisybė patenka į Konvencijos taikymo sritį ar ne. Kartais nepatenka. Kita vertus, Konvencija evoliucionuoja. Šimtus kartų Teismo sprendimuose pakartota, kad Konvencija yra „gyvas instrumentas“. Ar Konvencijos spragos galėtų būti užtaisytos Teismo praktika? O ar turėtų? Mano nuomone, Teismo praktika ir galima, ir reikia užpildyti esamas spragas, tačiau gerokai mažesniu mastu, nei iki šiol tai bandyta padaryti Teismo praktikoje – ir ne tik susijusioje su 3 straipsniu.

4. Akivaizdžiai platus 3 straipsnio aiškinimas, kuris išvelgiamas šioje byloje, iš tikrųjų kelia susirūpinimą, ir čia galiu tik pritarti teisėjams E. Sajó, N. Tsotsoria, K. Wojtyczekui ir G. Kucsko-Stadlmayer. Tačiau nemanau, kad šis itin platus aiškinimas yra blogiausias Teismo praktikoje aptinkamo plečiamojo Konvencijos nuostatų aiškinimo pavyzdys. Yra kitų pavyzdžių, kai Teismas buvo kur kas aktyvesnis ir dar mažiau įtikinantis, o rezultatai sukėlė dar daugiau abejonių. Čia galima būtų paminėti, be kita ko, pernelyg platų 8 ar 10 straipsnių aiškinimą, tačiau kadangi šie klausimai konkrečiai šiai bylai nėra svarbūs, aš čia jų smulkiau neaprašinsiu. Lygiai taip pat yra ir pernelyg siauro aiškinimo pavyzdžių, kai šiuo „gyvu instrumentu“ buvo galima ir reikėjo ryžtingiau pasinaudoti.

5. Kalbant apie platų 3 straipsnio aiškinimą, alternatyva – ir ne tik šioje byloje – būtų plačiai aiškinti 6 straipsnio 1 dalį, bet tai sukeltų ne mažiau problemų. O jei nė vienas iš šių straipsnių nebūtų aiškinamas plačiai, tai reikštų, kad Konvencijoje yra spraga, kuri tam tikromis aplinkybėmis sudarytų galimybes privačių asmenų konfliktą ar ginčą (ypač susijusį su neatsargumu, bet galbūt nebūtinai tik su juo) sąmoningai tirti neveiksmingai arba net netirti išvis, ir tai vis tiek nepatektų į Teismo priežiūros sritį. Tai reikštų pripažinimą, kad Konvencijoje yra atitinkama spraga, ir tai tikriausia būtų priimtina teisės teorijos požiūriu.

Tačiau žvelgiant į Konvenciją kaip į visumą, o ne tik į 3 straipsnį, kuriuo, kaip teisingai pažymėjo mano kolegos, iš pradžių aiškiai siekta pirmiausia įtvirtinti teisinės gynybos priemonę kovoje su policijos pareigūnų smurtavimu, ar mes esame tikri, kad jo paskirtis – užpildyti konkrečiai šią spragą? Jei taip, kam tai būtų naudinga, o kam nenaudinga?

Galbūt tariamas 3 straipsnio reikšmės sumenkinimas yra mažesnis blogis.